



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 177/2010-19

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 22. apríla 2010 predbežne prerokoval sťažnosť O. Š., P., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 M Cdo 17/2009 z 29. októbra 2009, ako aj jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Prievidza v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 74/2006 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť O. Š. o d m i e t a pre zjavnú neopodstatnenosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 21. decembra 2009 doručené podanie O. Š. (ďalej len „sťažovateľ“) označené ako

„odvolanie – sťažnosť – podanie o výklad k právnej veci – začatie konania, prípadne zjednanie nápravy – vo veci uznesenia Najvyššieho súdu SR čí. 4 M Cdo 17/2009 – zo dňa 29. októbra 2009...“. Ústavný súd vyhodnotil predmetné podanie ako sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ktorou sťažovateľ namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 M Cdo 17/2009 z 29. októbra 2009 (ďalej aj „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“), ako aj svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom Okresného súdu Prievidza (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 74/2006, bez nutnosti vyzývať ho na jej doplnenie.

Sťažovateľ v krátkosti opisuje genézu súdneho sporu, v ktorom S., P. (ďalej len „navrhovateľ“) podalo proti nemu a jeho manželke návrh na vydanie platobného rozkazu o zaplatenie sumy 7 685 Sk s prísl. z dôvodu dlžného nájomného a úhrad spojených s užívaním bytu.

Predmetom sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, že zákonný sudca svojím postupom v predmetnej právnej veci koná nezákonne, nestranne a zaujato (*„sudca... stranil navrhovateľovi... nezákonne ma neoslobodil od súdnych poplatkov – i keď som plne spĺňal podmienky a oslobodenie mi odporučil aj mest. úrad.“*). Sťažovateľ viackrát namietal zaujatosť zákonného sudcu, avšak neúspešne. Preto sa obrátil aj na generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“), ktorý podal najvyššiemu súdu mimoriadne dovolanie proti uzneseniu Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 19 NcC 7/2009 z 8. apríla 2009, ktorým bolo rozhodnuté, že zákonný sudca nie je vylúčený z prerokovania a rozhodovania veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 12 C 74/2006. Najvyšší súd však uznesením sp. zn. 4 M Cdo 17/2009 z 29. októbra 2009 konanie o mimoriadnom dovolaní z dôvodu, že nebola splnená podmienka konania o mimoriadnom dovolaní spočívajúca v tom, že nemožno dosiahnuť ochranu práv a zákonom chránených záujmov inými právnymi prostriedkami, zastavil. Sťažovateľ považuje predmetné uznesenie najvyššieho súdu za *„nedokonalé a nezákonné“*, a preto porušujúce jeho základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

V závere sťažnosti ako „P.S.“ sťažovateľ uviedol, že „vec bez pojednávania trvá 7 rokov, bol porušený čl. 48 ods. 2 ústavy a ja mám právo na odškodné!“.

II.

Z obsahu sťažnosti a zo súvisiaceho súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 12 C 74/2006 ústavný súd zistil tento priebeh a stav konania:

- 14. februára 2006 navrhovateľ podal na Okresnom súde Považská Bystrica proti sťažovateľovi a jeho manželke návrh na vydanie platobného rozkazu o zaplatenie sumy 7 685 Sk (platobný rozkaz bol vydaný 21. februára 2006 pod sp. zn. 4 Ro 20/2006),

- 6. marca 2006 sťažovateľ s manželkou podali odpor proti platobnému rozkazu a požiadali o oslobodenie od súdneho poplatku za podaný odpor,

- 9. marca 2006 okresný súd nariadil termín pojednávania na 3. apríl 2006 a uznesením uložil sťažovateľovi s manželkou zaplatiť za podaný odpor súdny poplatok 500 Sk,

- 22. marca 2006 sa sťažovateľ vyjadril k žalobnému návrhu navrhovateľa, manželka sťažovateľa splnomocnila sťažovateľa na zastupovanie v konaní, obaja požiadali o oslobodenie od súdnych poplatkov a podali odvolanie proti uzneseniu o zaplatení súdneho poplatku,

- 23. marca 2006 okresný súd zrušil termín pojednávania nariadený na 3. apríl 2006 a predložil spis krajskému súdu na rozhodnutie o vylúčení zákonného sudcu, krajský súd 13. apríla 2006 rozhodol uznesením sp. zn. 4 NcC 8/06 tak, že všetci sudcovia Okresného súdu Považská Bystrica sú vylúčení z prerokovania a rozhodovania predmetnej veci a vec sa prikazuje na prerokovanie a rozhodnutie okresnému súdu,

- 15. mája 2006 spis bol predložený okresnému súdu,

- 28. júna 2006 okresný súd zaslal sťažovateľovi na vyplnenie potvrdenie o osobných, majetkových a sociálnych pomeroch potrebné na rozhodnutie o jeho žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov, ako aj navrhovateľovi podanie sťažovateľa, aby sa v lehote 20 dní vyjadril,

- 5. júla 2006 bolo okresnému súdu doručené vyplnené potvrdenie tlačiva na oslobodenie od súdnych poplatkov, ako aj doplnenie protinávrhu,

- 26. júla 2006 sa navrhovateľ vyjadril k odporu sťažovateľa, ako aj k ďalším jeho podaniam,

- v priebehu septembra až novembra 2006 sťažovateľ podal okresnému súdu viaceré podania označené ako „*dodatok k pôvodnému protinávru proti S. P.*“, „*námietky a vyjadrenie, protinávru*“, „*informácie k predmetnej záležitosti*“,

- 18. septembra 2006 bol spis zapožičaný Okresnému súdu Trenčín spolu so žiadosťou, aby bol vrátený v lehote 45 dní (spis vrátený okresnému súdu 11. októbra 2007),

- 2. februára 2007 okresný súd žiadal o zapožičanie spisu Okresného súdu Trenčín sp. zn. 7 C 13/2004 a 8 C 729/2000 a zároveň vyzval navrhovateľa, aby oznámil, či berie návrh sčasti späť (19. februára 2007 oznámil, že návrh berie sčasti späť),

- v priebehu februára a marca 2007 sťažovateľ viackrát zaujal stanovisko k vyjadreniu navrhovateľa, ako aj k jeho čiastočnému späťvzatiu návrhu,

- 16. mája 2007 okresný súd nepriznal sťažovateľovi a jeho manželke oslobodenie od súdnych poplatkov a návrh manželky sťažovateľa o ustanovenie zástupcu z radov advokátov zamietol, preto 22. júna 2007 sťažovateľ podal odvolanie, o ktorom krajský súd 30. júla 2007 rozhodol tak, že odvolaním napadnuté uznesenia potvrdil (spis bol vrátený okresnému súdu 3. septembra 2007),

- 8. októbra 2007 okresný súd konanie v časti o zaplatenie sumy 623 Sk zastavil, sťažovateľa vyzval na doplnenie – opravu protinávru (sťažovateľ tak urobil 22. októbra 2007 a zároveň aj namietal zaujatosť zákonného sudcu),

- 13. novembra 2007 okresný súd upovedomil sťažovateľa, že sa jeho námietkou zaoberať nebude a vec nepredloží krajskému súdu z dôvodu, že táto sa týka len procesného postupu sudcu v konaní o prerokúvanej veci, a vyzval ho, aby oznámil, či trvá na postúpení veci Okresnému súdu Žilina a z akých dôvodov, zároveň ho oboznámil, že ak ide o prikázanie veci z dôvodu vhodnosti inému súdu, taký návrh je spoplatnený sumou 500 Sk,

- 22. novembra 2007 sťažovateľ nesúhlasne reagoval na prípis okresného súdu,

- 28. januára 2008 sa zákonný sudca vyjadril vo veci zaujatosti a spis predložil krajskému súdu,

- 11. februára 2008 krajský súd uznesením sp. zn. 4 NcC 2/2008 rozhodol, že zákonný sudca nie je vylúčený z prerokovania a rozhodovania v predmetnej veci (spis bol vrátený okresnému súdu 15. februára 2008),

- 21. februára 2008 okresný súd uznesením uložil sťažovateľovi a jeho manželke zaplatiť súdny poplatok 500 Sk za vznesenú námietku zaujatosti proti zákonnému sudcovi, ako aj súdny poplatok 500 Sk za návrh na prikázanie veci z dôvodu vhodnosti,

- 26. februára 2008 bol spis predložený najvyššiemu súdu na rozhodnutie o návrhu sťažovateľa na prikázanie veci z dôvodu vhodnosti Okresnému súdu Žilina, pričom 22. mája 2008 bol spis vrátený okresnému súdu bez rozhodnutia, pretože výzva na zaplatenie súdneho poplatku neobsahovala správne poučenie pre sťažovateľa,

- 5. júna 2008 okresný súd zrušil uznesenie z 21. februára 2008 a vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku už aj so správnym poučením a zároveň zaslal vyjadrenie sťažovateľa a jeho manželky na zaujatie stanoviska navrhovateľovi,

- v priebehu júla 2008 sťažovateľ reagoval na výzvu na zaplatenie súdneho poplatku za návrh na prikázanie veci inému súdu a tiež rozšíril svoj protinávrh,

- 19. septembra 2008 okresný súd vyzval sťažovateľa a jeho manželku, aby predložili všetky potvrdenia o platbách navrhovateľovi z titulu nájomného a služieb spojených s užívaním bytu za obdobie od 18. februára 2003 do 31. januára 2006 a aby oznámili, či opäť vznášajú námietku zaujatosti a či opäť žiadajú o oslobodenie od súdnych poplatkov,

- 29. septembra 2008 sťažovateľ odpovedal na prípis okresného súdu,

- 12. januára 2009 okresný súd reagoval na podanie sťažovateľa a opätovne mu zaslal potvrdenie o osobných, majetkových a sociálnych pomeroch,

- 20. januára 2009 sťažovateľ reagoval na prípis okresného súdu,

- 16. februára 2009 okresný súd nevyhovel návrhu manželky sťažovateľa na ustanovenie zástupcu z radov advokátov, proti tomuto rozhodnutiu sa sťažovateľ 1. marca 2009 odvolal,

- 13. marca 2009 zákonný sudca predložil predsedníčke okresného súdu oznámenie, že sa cíti byť vo veci zaujatý, a preto bola vec 1. apríla 2009 predložená krajskému súdu, ktorý 8. apríla 2009 rozhodol, že zákonný sudca nie je vo veci zaujatý, a taktiež potvrdil uznesenie okresného súdu zo 16. februára 2009 (spis bol vrátený okresnému súdu 28. apríla 2009),

- 11. júna 2009 sťažovateľ (ako splnomocnený zástupca manželky) opäť podal žiadosť o oslobodenie od súdnych poplatkov,
- 26. júna 2009 bol spis na žiadosť predložený Okresnej prokuratúre Trenčín,
- 17. septembra 2009 urobil okresný súd dopyt na Okresnú prokuratúru Trenčín, kedy vráti spis; Okresná prokuratúra Trenčín mu 24. septembra 2009 oznámila, že vo veci bolo podané mimoriadne dovolanie najvyššiemu súdu, ku ktorému bol pripojený aj predmetný spis,
- v priebehu októbra až decembra 2009 okresný súd zisťoval stav veci s poznámkou, aby bol spis predložený zákonnému sudcovi ihneď po jeho vrátení z najvyššieho súdu,
- 30. decembra 2009 bol okresnému súdu vrátený spis sp. zn. 12 C 74/2006 spolu aj s napadnutým uznesením najvyššieho súdu, ktorým bolo konanie o mimoriadnom dovolaní zastavené,
- 27. januára 2010 okresný súd nariadil termín pojednávania na 26. apríl 2010,
- 3. marca 2010 okresný súd zaslal navrhovateľovi viaceré podania sťažovateľa a jeho manželky s tým, aby sa v lehote 20 dní vyjadril a zároveň aby v tej istej lehote odpovedal, či trvá na podanom návrhu, aby zaslal stanovky a všetky rozsudky iných súdov vo veciach, v ktorých rozhodovali o tých istých nárokoch (navrhovateľ tak urobil 30. marca 2010),
- 8. marca 2010 okresný súd vyzval sťažovateľa a jeho manželku na doplnenie protinávrhu (sťažovateľ tak urobil 25. marca 2010),
- 1. apríla 2010 okresný súd zaslal navrhovateľovi podanie sťažovateľa spolu s prílohami, aby sa v lehote 10 dní vyjadril a sťažovateľovi a jeho manželke zaslal vyjadrenie navrhovateľa s prílohami na zaujatie stanoviska k nemu v lehote 10 dní.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Preto, ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých navrhovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06).

1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4 M Cdo 17/2009 z 29. októbra 2009

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti namietal, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu bolo porušené jeho základné právo na súdnu ochranu podľa v čl. 46 ods. 1 ústavy.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Sťažovateľ uviedol, že *„generálny prokurátor SR podal mimoriadne dovolanie – nakoľko údajne bol porušený zákon – k čomu sa prikláňam, nakoľko § 14 ods. 1 O. s. p. hovorí jasne – že sudcovia sú z pojednávania vylúčení, ak so zreteľom na ich pomer k veci, účastníkom – možno mať pochybnosti o ich nezáujatosti“*. Podľa sťažovateľa najvyšší súd neakceptoval *„vyjadrenie GP SR a potvrdil rozhodnutie kraj. súdu“*. Vzhľadom na uvedené je sťažovateľ presvedčený, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je *„nedokonalé a nezákonné – nakoľko nerieši stávajúci problém“*.

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy).

Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Tento postup je dôsledkom toho, že všeobecné súdy vychádzajú pri prerokovaní a rozhodovaní vecí patriacich do ich právomoci zo zákonnej úpravy a z vlastnej interpretácie zákonov. Úloha ústavného súdu sa preto obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmavať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01).

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, porušenie ktorého sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon.

Základné právo na súdnu ochranu neznamena nárok na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, t. j. aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami, resp. s jeho právnymi názormi. Neúspech v súdnom konaní nemožno bez ďalšieho považovať za porušenie základného práva. Je v právomoci všeobecných súdov vykladať a aplikovať zákony. Ak tento výklad nie je arbitrárny a je náležite zdôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať.

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodit' z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci, a preto ústavný súd z týchto hľadísk posudzoval aj sťažovateľom napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 4 M Cdo 17/2009 z 29. októbra 2009 konanie o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora podaného na podnet sťažovateľa zastavil, a to z dôvodu, že jedna zo zákonných podmienok mimoriadneho dovolania nebola splnená.

Podľa § 243e ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f OSP), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie.

Najvyšší súd zastavenie dovolacieho konania odôvodnil tým, že nebola splnená podmienka konania o mimoriadnom dovolaní spočívajúca v nemožnosti dosiahnuť ochranu práv a zákonom chránených záujmov inými právnymi prostriedkami.

V odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sa uvádza:

„Ak generálny prokurátor základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243 f), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie (§ 243e ods. 1 O. s. p.).

Citované ustanovenie vymedzuje (nad rámec podmienok konania v prvom stupni odvolacieho konania a tiež konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch podávaných účastníkmi konania) ďalšie tri podmienky konania, ktorých splnenie zákon vyžaduje práve v konaní o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky. Prvou z týchto podmienok je okolnosť porušenia zákona právoplatným rozhodnutím súdu, druhou požiadavka na ochrane práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a treťou nemožnosť dosiahnutia ochrany inými právnymi prostriedkami. Pretože všetky uvedené podmienky konania o mimoriadnom dovolaní musia byť splnené

súčasne, nedostatok ktorejkoľvek z nich bráni vecnému prejednaniu mimoriadneho dovolania.

Podmienka konania o mimoriadnom dovolaní spočívajúca v nemožnosti dosiahnuť ochranu práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu, nie je daná vtedy, keď požadovanú ochranu možno dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, najmä odvolaním, návrhom na obnovu konania, dovolaním podaným účastníkom konania, návrhom na zrušenie uznesenia o predbežnom opatrení, ako aj v prípadoch, keď zmenu alebo zrušenie rozhodnutia možno dosiahnuť aj inak. Podľa názoru dovolacieho súdu o prípad nesplnenia tejto podmienky konania o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora ide aj vtedy, ak takéto dovolanie smeruje proti uzneseniu súdu o nevylúčení sudcu z prejednávania a rozhodovania veci.

O tom, či je sudca vylúčený, rozhodne do desiatich dní od predloženia veci nadriadený súd v senáte (§ 16 ods. 1 veta tretia pred bodkočiarkou O. s. p.).

Odvolací súd rozhodnutie zruší, len ak rozhodoval vylúčený sudca alebo súd bol nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát (§ 221 ods. 1 písm. g/ O. s. p.).

Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát (§ 237 písm. g/ O. s. p.).

O vylúčení sudcu z prejednávania a rozhodovania veci rozhoduje v zmysle citovaného ustanovenia § 16 ods. 1 veta tretia pred bodkočiarkou O. s. p. nadriadený súd. Určenie, ktorý súd je nadriadeným súdom, vyplýva z organizačným vzťahov vo vnútri sústavy súdov, a nie zo vzťahov inštančných. Nejde preto o rozhodovanie inštančného súdu, tj. súdu rozhodujúceho v konaní o opravnom prostriedku (či už riadnom alebo mimoriadnom). Súdna sústava je usporiadaná hierarchicky a postavenie nadriadeného súdu má súd vyššieho stupňa voči súdom nižšieho stupňa nachádzajúcim sa v jeho obvode.

V zmysle citovaných ustanovení §§ 221 ods. 1 písm. g/ a 237 písm. g/ O. s. p. je rozhodovanie vylúčeným sudcom takou vadou konania, ku ktorej odvolací i dovolací súd, v rámci preskúmavania zákonnosti celého konania na základe podaného riadneho alebo mimoriadneho opravného prostriedku, je povinný prihliadať z úradnej moci (§ 212 ods. 3 a § 242 ods. 1 veta druhá O. s. p.), a ktorá je dôvodom kasačného rozhodnutia. O takúto

vadu ide bez ohľadu na to, či o vylúčení sudcu bolo alebo nebolo rozhodované nadriadeným súdom podľa § 16 ods. 1 O. s. p. a bez ohľadu na to, že takýmto prípadným rozhodnutím sudca z prejednávania a rozhodovania veci vylúčený nebol. Inštitút vylúčenia sudcu je totiž objektívnou procesnou kategóriou a tým aj zásadne nezávislou na rozhodovaní podľa uvedeného ustanovenia. Niet žiadnej vecnej ani procesnej prekážky, aby v odvolacom alebo v dovolacom konaní nemohla byť otázka vylúčenia sudcu otvorená nanovo a prípadne aj inak zodpovedná, a to bez ohľadu na to, aké skutkové dôvody boli skôr namietané alebo hodnotené. V tomto smere sa dovolací súd pridržiava a zároveň rozširuje platnosť záverov vyslovených už v rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 21. augusta 1997 sp. zn. 3 Cdo 153/96 publikovanom v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky pod č. 59 ročník 1997. Obmedzenie pre odvolací alebo dovolací súd nepredstavuje ani zásada vyjadrená v ustanovení § 159 ods. 2 v spojení s § 167 ods. 2 O. s. p. o viazanosti právoplatným rozhodnutím súdu. Uznesenie podľa § 16 ods. 1 O. s. p. je rozhodnutím urobeným v konaní, ktoré je ako celok podrobené prieskumu v rámci odvolacieho alebo dovolacieho konania, pričom zistenia v týchto opravných konaniach vo vzťahu k dotknutej vade konania nemôžu byť principiálne závislé na tom, či našli svoj výraz v skoršom procesnom rozhodnutí alebo nie. Nemožno prehliadnuť ani to, že v prípade podľa § 16 ods. 1 O. s. p. posudzuje otázky vylúčenia sudcu súd nadriadený procesnému súdu, zatiaľ čo v opravných konaniach ich skúma inštančný súd, teda súd určený podľa zásad funkčnej príslušnosti. V zmysle § 167 ods. 2 O. s. p. sa na uznesenie použijú ustanovenia o rozsudku, teda aj § 159 ods. 2 O. s. p. primerane. Táto primeranosť znamená, že uznesením nadriadeného súdu o nevyhlúčení sudcu z prejednávania a rozhodovania veci je viazaný konajúci (procesný súd) a účastníci konania, nie však súd rozhodujúci v inštančnom postupe. Iný výklad by bol v rozpore s obsahom prieskumnej činnosti odvolacieho a dovolacieho súdu a tým aj v rozpore so zmyslom a účelom odvolacieho a dovolacieho konania a s požiadavkou zabezpečenia spravodlivej ochrany práv a oprávnených záujmov účastníkov občianskeho súdneho konania.

Vychádzajúc z týchto záverov v prejednávanej veci uznesenie krajského súdu ako nadriadeného súdu o nevyhlúčení sudcu z prejednávania a rozhodovania veci, v ktorej doteraz nebolo meritórne rozhodnuté, neznamená nemožnosť žalovaných dosiahnuť ochranu svojich práv a zákonom chránených záujmov v rámci konania o riadnom prípadne

mimoriadnom opravnom prostriedku. V týchto prípadných opravných konaniach budú súdy rozhodujúce v inštančnom postupe povinné z úradnej povinnosti skúmať zákonnosť celého konania a teda aj otázku, či vo veci nerozhodoval vylúčený sudca, pričom nebudú viazané rozhodnutím nadriadeného súdu o nevyhlúčení sudcu vydaným v priebehu preskúmaného konania. Nebola preto splnená podmienka konania o mimoriadnom dovolaní spočívajúca v nemožnosti dosiahnuť ochranu práv a zákonom chránených záujmov inými právnymi prostriedkami.

So zreteľom na uvedené Najvyšší súd Slovenskej republiky konanie o mimoriadnom dovolaní pre nedostatok jednej z podmienok takého konania a neodstrániteľnosť takej prekážky konania podľa § 243i ods. 2, § 243c, § 243e ods. 1 a § 104 ods. 1 vety prvej O. s. p. zastavil.“

V zmysle už citovanej judikatúry ústavného súdu je teda jeho úlohou posúdiť, či najvyšší súd v napadnutom konaní ústavne súladným spôsobom vyložil právnu normu, ktorú vo svojom rozhodovacom procese aplikoval, a či v tomto smere nedošlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu. Rovnako je z hľadiska poskytnutia ochrany základným právam sťažovateľa potrebné preskúmať, či rozhodnutie najvyššieho súdu nevykazuje znaky arbitrárnosti a či je ústavne konformným spôsobom odôvodnené.

Ústavný súd prihliadnuc na uvedené požiadavky dospel k záveru, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu spĺňa všetky požadované ústavnoprávne kritériá na ochranu základných práv a slobôd.

Podľa názoru ústavného súdu sa teda v posudzovanom prípade napadnuté uznesenie najvyššieho súdu v žiadnom smere neodchyľuje od ústavne súladného výkladu a aplikácie zákonného ustanovenia o mimoriadnom dovolaní, preto ním nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Z týchto dôvodov ústavný súd sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde už na predbežnom prerokovaní z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

2. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 74/2006

Sťažovateľ v závere sťažnosti ako „P. S.“ uviedol, že „*nakolko vec bez pojednávania trvá 7 rokov, bol porušený čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a ja mám právo na odškodné!*“.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Ústavný súd si v rámci prípravy predbežného prerokovania veci vyžiadal na vec sa vzťahujúci spisový materiál okresného súdu, ktorý tvorilo v čase predloženia 366 strán, a podrobne preštudoval jednotlivé procesné aj iné úkony okresného súdu, ako aj podania a návrhy sťažovateľa (podrobnejšie pozri chronológiu v časti II tohto uznesenia).

Zo spisu okresného súdu vyplynulo, že konanie bolo pôvodne začaté 14. februára 2006 na Okresnom súde Považská Bystrica, ktorý 21. februára 2006 vydal platobný rozkaz sp. zn. 4 Ro 20/2006, proti ktorému však sťažovateľ spolu s manželkou podali odpor. Uznesením krajského súdu sp. zn. 4 Nc 8/06 z 13. apríla 2006 však boli všetci sudcovia Okresného súdu Považská Bystrica vylúčení z prerokovania a rozhodovania predmetnej veci a vec bola prikázaná na prerokovanie a rozhodnutie okresnému súdu.

Okresný súd vykonal od predloženia veci 15. mája 2006 množstvo úkonov súvisiacich jednak:

- s rozhodovaním o opakovaných žiadostiach sťažovateľa a jeho manželky o oslobodenie od súdnych poplatkov, ako aj o žiadostiach o ustanovenie zástupcu z radov advokátov [opakované zaslanie potvrdenia o osobných, majetkových a sociálnych pomeroch (28. júna 2006 a 12. januára 2009), nepriznanie oslobodenia od súdnych poplatkov (16. mája 2007), opakované zamietnutie návrhu manželky sťažovateľa o ustanovenie zástupcu z radov advokátov (16. mája 2007 a 16. februára 2009)],

- s návrhom sťažovateľa na prikázanie veci z dôvodu vhodnosti Okresnému súdu Žilina (22. október 2007) a opakovaným trvaním sťažovateľa na tomto návrhu,

- s odstraňovaním nedostatkov protinávrhu sťažovateľa, ktorý sťažovateľ neustále rozširoval o rôzne peňažné i nepeňažné nároky, ktoré v priebehu konania menil (výzvy z 8. októbra 2007 a 8. marca 2010).

Ústavný súd ďalej zistil, že spis bol viackrát predložený krajskému súdu, a to z dôvodu:

- podaného odvolania sťažovateľa proti rozhodnutiam okresného súdu (spis sa nachádzal na krajskom súde od 25. júla 2007 do 3. septembra 2007 a od 1. apríla 2009 do 28. apríla 2009),

- námietky zaujatosti zákonného sudcu vznesenej sťažovateľom (spis sa nachádzal na krajskom súde od 28. januára 2008 do 15. februára 2008 a od 1. apríla 2009 do 28. apríla 2009).

Predmetný spis bol taktiež viackrát zapožičaný v spojitosti so súvisiacim konaním a podaniami sťažovateľa, a to:

- Okresnému súdu Trenčín, kde sa nachádzal od 18. septembra 2006 do 11. októbra 2006,

- Okresnej prokuratúre Trenčín, kde sa nachádzal od 26. júna 2009, pričom okresnému súdu bol vrátený až 30. decembra 2009 spolu s napadnutým uznesením najvyššieho súdu, ktorým bolo zastavené konanie o mimoriadnom dovolaní.

Z uvedeného vyplýva, že spis sa v dôsledku sťažovateľom uplatnených návrhov nachádzal mimo okresného súdu spolu takmer 10 mesiacov.

Za jediné pochybenie okresného súdu, ktoré spôsobilo, že spis predložený najvyššiemu súdu 26. februára 2008 bol 22. mája 2008 vrátený bez rozhodnutia, možno považovať skutočnosť, že okresný súd vo výzve na zaplatenie súdneho poplatku za podaný návrh na prikázanie veci inému súdu z dôvodu vhodnosti nesprávne poučil sťažovateľa o neúčinnosti tohto návrhu, aj keď poplatník neskôr zaplatí poplatok.

Ústavný súd konštatuje, že priebeh konania pred okresným súdom je podstatnou mierou ovplyvnený návrhmi a žiadosťami sťažovateľa, ktoré vyvolávali potrebu, aby o nich súd rozhodoval (žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov, o prikázanie veci z dôvodu vhodnosti inému okresnému súdu, námietky zaujatosti, podanie protinávrhu...).

Podľa názoru ústavného súdu nemožno účastníkovi konania (teda ani sťažovateľovi) vyčítať to, že robí procesné úkony, na ktoré je oprávnený podľa Občianskeho súdneho poriadku (podávanie odvolaní, žiadostí o oslobodenie od súdnych poplatkov, námietok zaujatosti, návrhu na prikázanie veci z dôvodu vhodnosti a podobne.) Na druhej strane využívanie týchto oprávnení účastníka konania vyžaduje rozhodovanie o týchto úkonoch, žiadostiach, návrhoch a opravných prostriedkoch. Čas potrebný na rozhodnutie v takých prípadoch však nemožno považovať za zbytočný priesťah za predpokladu, že rozhodovanie o úkonoch, žiadostiach, návrhoch a opravných prostriedkoch účastníka nepresiahne rozumnú dobu. Preto takéto úkony účastníka konania súčasne znamenajú predĺženie konania a priesťahy, ktoré však nemožno pričítať na vrub konajúcemu súdu (napr. II. ÚS 65/04, IV. ÚS 157/03). V prípade, že takéto podania sú navyše neodôvodnené (krajský súd nevyhoviel ani jednému odvolaniu sťažovateľa, ako ani vznesenej námietke zaujatosti), preberá na seba takýto účastník konania zodpovednosť za predĺženie súdneho konania, ku ktorému z tohto dôvodu dochádza. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ svojím postupom sám znemožnil okresnému súdu plynulo konať.

Podľa názoru ústavného súdu sa v postupe okresného súdu nevyskytli dlhšie obdobia nečinnosti alebo neefektívnej činnosti, ktoré by odôvodňovali záver o porušení základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Postup okresného súdu v posudzovanom konaní nemožno v súčasnosti (po uplynutí obdobia štyroch rokov od nápadu veci na okresný súd, a nie siedmich, ako uvádza sťažovateľ v sťažnosti) považovať za nekonformný s označeným základným právom sťažovateľa. Na dobu prerokovania predmetnej veci a skutočnosť, že v čase podania sťažnosti ústavnému súdu sa ešte neuskutočnilo pojednávanie v merite veci, malo v rozhodujúcej miere vplyv správanie sťažovateľa, tak ako to už bolo opísané.

Ústavný súd sumarizujúc svoje zistenia dospel k záveru, že neprichádza do úvahy, aby mohol postup okresného súdu v označenom konaní po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie kvalifikovať ako porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. S ohľadom na uvedené ústavný súd pri predbežnom prerokovaní tejto časti sťažnosti dospel k záveru, že je zjavne neopodstatnená, a preto ju aj v tejto časti podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde z tohto dôvodu odmietol.

Odmietnutie sťažnosti v časti namietajúcej porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nevylučuje, aby sa sťažovateľ opätovne uchádzal o jeho ochranu v konaní pred ústavným súdom v prípade, ak by bol okresný súd v ďalšom období bez ospravedlniteľného dôvodu v napadnutom konaní nečinný, alebo by bola jeho ďalšia činnosť neefektívna.

Keďže ústavný súd sťažnosť ako celok odmietol, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v jeho sťažnosti viažucimi sa na úspech v konaní.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. apríla 2010